

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ג, 2023
מספר השאלון: 011281
קובץ: תשובות סופיות

עברית: הבנה, הבעה ולשון

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון – הבנה והבעה – 50 נקודות
חלק שני – לשון – 50 נקודות
פרק א: שם המספר ואותיות השימוש
פרק ב: תחביר / פרק ג: מערכת הצורות – יש לבחור באחד הפרקים
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.
שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
נספחים: נספח 1 – טקסטים; נספח 2 – דף עזר.

בהצלחה!

תשובות סופיות

חלק ראשון – הבנה והבעה

שאלה 1

- א. טענת הנגד הרווחת: מדעי הרוח אינם נחוצים בימינו.
(ניסוחים מתקבלים נוספים: לימודי מדעי הרוח אינם רלוונטיים לשוק העבודה של ימינו. / אין תועלת מעשית בלימודי מדעי הרוח.)
- ב. טקסט 1: מדעי הרוח מקנים מיומנויות חשובות, והם כלי מהותי בחינוך לערכים.
טקסט 2: ההפריה ההדדית בין מדעי הרוח ובין התחומים הטכנולוגיים חיונית לשוק העבודה.
טקסט 3: מדעי הרוח מעניקים משמעות לחיינו ומגבירים את הנאתנו מהם.

שאלה 2

- (4) כדי להדגים נושא מחקרי במדעי הרוח הלקוח מסביבתנו וקרוב לחיינו.

שאלה 3

- א. טענתו של שטרסלר תומכת בגישה הדוגלת בלימוד מקצוע מעשי שיבטיח פרנסה טובה, עצמאות כלכלית ומעמד חברתי ראוי.
(מתקבל גם: בגישה של מקבלי ההחלטות המעודדת צמיחה כלכלית וטיפול דורות של אנשי טכנולוגיה והנדסה / בגישה המעלה את קרנם של לימודים בתחומים ריאליים ושל מיומנויות מעשיות.)
- ב. לא. כותב טקסט 3 לא יסכים עם עמדתו של שטרסלר שמדעי הרוח הם "כיף" בלבד.
אומנם גם הוא מציין שהעיסוק במדעי הרוח מסב הנאה בחיי היום-יום – בזכותם אפשר "להתבונן בחיים בעניין", "להתענג" על מילה בשיר פופ ו"ליהנות מן היום-יום". אולם לדבריו מדעי הרוח גם מעניקים כלי חשיבה מיוחדים: הם מלמדים להביט במציאות "בעיניים חדות ומפוכחות", להיות ערים למתחים ולעימותים בחברה, להיות ביקורתיים, לחשוף עוולות ולחקור את האישויון – וכך להיטיב גם את חיהם של מי שסביבתנו.

שאלה 4 – סקירה לדוגמה

מדעי הרוח: משבר מתמשך וחשיבות שאינה פוחתת

בשלושת העשורים האחרונים מקצועות מדעי הרוח נמצאים במשבר מתמשך. שיעור הסטודנטים הנרשמים ללימודים אלה ירד מ-30% ל-5% בלבד, והתופעה אינה מוגבלת לישראל: כמעט בכל העולם רואים בתחומים אלה תחומים לא חיוניים, ויש אוניברסיטאות שאף סגרו את הפקולטות למדעי הרוח (ואזן-סיקרון, 2017; סיימון, 2021). את המשבר מייחסים בעיקר לשוק העבודה: מקבלי ההחלטות מעדיפים הכשרה טכנולוגית ומיומנויות מעשיות שיתרמו לצמיחה הכלכלית, והשכלה במדעי הרוח נתפסת כלא רלוונטית (ואזן-סיקרון, 2017; סיימון, 2021).

עם זאת, שני המקורות מדגישים כי דווקא כיום חשיבותם של מקצועות אלה רבה. ראשית, הם מחנכים לערכים דמוקרטיים: לימודי ספרות והיסטוריה מפתחים רגישות לזולת ואמפתיה, ומצמצמים דעות קדומות כלפי האחר (ואזן-סיקרון, 2017). שנית, הם מפתחים חשיבה ביקורתית, הנחוצה במיוחד בעידן של הצפת מידע ושל מידע כוזב (ואזן-סיקרון, 2017; סיימון, 2021). שלישית, הם חיוניים גם לעולם הטכנולוגי: שאלות מוסריות שמעוררות טכנולוגיות כמו בינה מלאכותית מחייבות שיתוף פעולה בין מהנדסים ובין אנשי מדעי הרוח, וכישורי חשיבה לוגית ומוסרית יידרשו בשוק העבודה העתידי (סיימון, 2021).

נמצא אפוא שאף שמעמדם של מדעי הרוח נחלש, תרומתם לחברה ולכלכלה בימינו משמעותית.

ביבליוגרפיה

ואזן-סיקרון, ל' (ספטמבר, 2017). אל תשאלו למי צלצלו הפעמונים. תקראו את הטקסט. הד החינוך. אוחזר מ־hedhachinuch.co.il.

סיימון, ת' (מרץ, 2021). מדעי הרוח נחוצים מאי פעם. הארץ. אוחזר מ־haaretz.co.il.

חלק שני – לשון

שאלה 5

א. • בשנת אֶלְפִים עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם (האפשרות הראשונה)

• חמישים ותשעה מוסדות

• עשר האוניברסיטאות

• שלוש מאות חמישים ואחד אלף וחמש מאות

• עשרים וחמישה אחוזים

• פי שלושה

• בשני המקצועות

• במקום השלישי

• בארבע נקודות

ב. אחת ועוד אחת

שאלה 6

- א. למרבה הצער – הסגר
ההשפעה – נושא
מתבטאת – נושא
כיום – תיאור
בזילות של התחומים האלה – מושא (של התחומים האלה – לוואי של "זילות"; האלה – לוואי של
"התחומים")

- ב. (1) הנשואים: שואפות לפתח, דוגלות (משפט I); יש, אחת הסיבות (משפט II).
(2)
I. משפט איחוי (מאוחד / מחובר).
II. משפט מורכב: יש צורך בלימוד בסיסי גם על דתות ותרבויות בעולם, [מפני שבורות היא אחת הסיבות
העיקריות לגיבוש דעות קדומות על האחר]. – פסוקית תיאור סיבה.

שאלה 7

- א. I. לוואי
II. מושא
III. נושא
IV. תיאור (סיבה)
- ב. (1)
I. לא רק המהנדסים אלא גם אנשים מתחום מדעי הרוח עונים על שאלות אלה.
II. החוקרת מייחסת חשיבות רבה ללימודי היסטוריה בהקשר העולמי ולא רק בהקשר המקומי.
(2) I. נושא; II. לוואי.
(3) הוספה (ריבוי והוספה).
(4) גם המהנדסים וגם אנשים מתחום מדעי הרוח עונים על שאלות אלה.
(אפשר גם: המהנדסים ואנשים מתחום מדעי הרוח עונים על שאלות אלה).
(5) חשיבות רבה מיוחסת (על ידי החוקרת) ללימודי היסטוריה בהקשר העולמי ולא רק בהקשר המקומי.

שאלה 8

א. (1) II. למרבה השמחה; III. למעשה; IV. אולי.

(2) אולי

ב. לדעתה – הסגר

דעתה – מושא

ג. (1)

I. האם באמת נורא כל כך [אם מקצועות שאין להם ביקוש ייעלמו ממפת המחקר והלמידה?] – פסוקית נושא.

II. השאלה היא [אם הגשת עבודה שנוצרה באמצעות בינה מלאכותית היא מוסרית]. – פסוקית נושא.
(2) אילו חקרנו (היינו חוקרים) ברצינות רבה את האי־שוויון בין הקבוצות החברתיות השונות, היינו יכולים לחשוף (היינו חושפים) עוולות שמתרחשות בארץ ומחוץ לה.

שאלה 9

א.	מספר המשפט	התמורה	המילה או המילים שהתמורה ממירה	התפקיד התחבירי
I.	(כמו) אהבה, צדק ואמת	מושגים (מחיי היום־יום)	מושא	
II.	בעיקר לימוד ההיסטוריה	לימודי הרוח	נושא	

ב. (1) ירידת קרנם של מקצועות מדעי הרוח היא משבר עצום בהיקפו.

(2) נושא: ירידת (קרנם של מקצועות מדעי הרוח); נושא: משבר (עצום בהיקפו).

ג. מי סיימה את הלימודים במדעי הרוח?

(התשובה יכולה להיות: האחות – או: החברה.)

שאלה 10

א.	מספר המשפט	המילה	חלק הדיבור	התפקיד התחבירי
I.	הנרשמים	שם עצם	לואי	
II.	שנרשמים	פועל	נשוא (ש – נושא)	
III.	חוקרים	פועל	נשוא	
IV.	חוקרים	שם עצם	נושא	

ב. יש מומחים הטוענים כי בשנים הקרובות תגבר הדרישה ללימודי פילוסופיה, ספרות והיסטוריה. בשוק

העבודה הולכת וגוברת ההכרה בחשיבותם של מקצועות אלה, וכיום הם זוכים לפריחה מחודשת. דן שוואבל, סופר ומוביל דעה, טוען: "לדעתי, מקצועות הטכנולוגיה יאבדו מן הרלוונטיות שלהם עם התפתחות הבינה המלאכותית". שוואבל מסביר כי חברות יחפשו דווקא את בוגרי מדעי הרוח בעלי הכישורים החיוניים להצלחה.

שאלה 11

א.

הפועל	השורש	הבניין
מְצוּי	מ-צ-א	קל (פעל)
מְצַטִּידִים	צ-י-ד	התפעל
מְקַנִּים	ק-נ-י/ה	הפעיל
לְהַבִּיט	נ-ב-ט	הפעיל
עָרִים	ע-ו-ר	קל (פעל)
נִדְמָה	ד-מ-י/ה	נפעל
תִּיטֵיב	י-ט-ב	הפעיל

ב. (1) נ-ד-ר

(2) ה-ד-ר

שאלה 12

א. (1)–(2)

השורש: ב-נ-י/ה	השורש: ב-י-ו-ן
בְּנִיָּה	בִּינָה
בְּנִין, בְּנוֹי, מְבַנֶּה	תְּבוּנָה, הִתְבוּנָנוּת, מוֹכֵן

(3) נְבוֹן

(4) בְּנָאִי

ב.

השורש	עמיד	
ש-ב-י/ה	תְּשֻׁבָּה	הנואמת הצעירה שבתה את לב הקהל.
ש-ב-ת	תְּשֻׁבַת (תשבות)	מערכת החינוך שבתה ליום אחד.
ש-ו-ב	תְּשׁוּב	הכלבה האבודה שבה לביתה.

שאלה 13

- א. חינוך / לימוד / עיון – פיעל
הסבר / הנמקה – הפעיל
קביעה / קריאה – קל (פעל)
התדיינות – התפעל
(מכל שורה – שם פעולה אחד).
- ב. אני נִהְנֶה מלימודי בדיוק כשם שאבי נִהְנֶה מלימודיו כשהיה בגילי.

- ג. (1) מה
(2) צורן גזירה
(3) הפשטה (שם מופשט)
(4) פמות, איכות

שאלה 14

- א. עוֹרֶכֶת, רוֹפֵאָה – קל (פעל)
מְהַנְדֶסֶת, מְכַשֶפֶה – פיעל
מְרַצֶה, מְפִיקָה – הפעיל
- ב. התלולה – שם תואר
נרשמים – פועל
חוקרים (הראשון) – שם עצם
דנים – פועל
חוקרים (השני) – פועל
- ג. (1) קל (פעל)
(2) יוֹרֶה
(3) הפעיל

שאלה 15

א. נתפסים – נפעל
מועלות – הופעל
מדובר – פועל (פִּעַל)
ייעלמו – נפעל

ב. – במילה חֶבְרָתִי הצורן הסופי יֵי הוא צורן גזירה, ומשמעותו: שם תואר (תואר שייכות).
– במילה חֶבְרָתִיּוֹת הצורן הסופי יוֹת הוא צורן נטייה, ומשמעותו: ריבוי (רבות – נקבה רבות).

ג. סָרְטוֹן – בסיס וצורן סופי (סָרַט + יוֹן)
תָּרוֹן – שורש ומשקל (י-ת-ר, משקל קְטִלּוֹן)

ד. הִסְטוֹרִיּוֹן – הבסיס שאול מלעז (היסטוריה).
קוֹלְנוֹעַן – הבסיס הוא הלחם בסיסים (קולנוע = קול + נוע).

כל הבגרויות בלשון עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/lashon